

דברי מבוא

קוראים יקרים,

לפניכם גיליון מספר 44 של "קרקע", כתב-העת של המכון לחקר שימושי קרקע. הביטאון מופיע במתכונת חדשה הן בתכניו הן בצורתו ובסגנונו. שינויים אלה הינם ביטוי לתפנית בדרך פעולתו של המכון לחקר שימושי קרקע שתחילתה בשנה זו. מטרתה העיקרית של תפנית זו להתאים את פעולות המכון לרוח הזמן ולשים דגש מחודש על חקר ענייני הקרקע בישראל כפי שהם מוצאים ביטוי בתחומי הביצוע ובמערכות המחקר.

במסגרת ההתארגנות החדשה של המכון אנו מכניסים שינויים גם בכתב-העת "קרקע", כלי הביטוי המרכזי לחקר ולביזור הסוגיות הקרקעיות העומדות על הפרק. בהקשר זה הוחלט על עריכתו המחודשת במתכונת שונה: מחד גיסא יהווה כמה לחוקרים מתחום האקדמיה אשר יפרסמו בו את דברם המקצועי ויאפשר להם גם לקבל "קרדיט" פרסומי כמקובל במוסדות האקדמיים ומאידך גיסא תוצג בו גם עמדתם של בעלי המקצועות הקרקעיים אשר יעסקו בתחומים היישומיים הרלוונטיים.

כך יהיה "קרקע" במה מרכזית להבאת דברם של חוקרי סוגיות הקרקע וישמש גם במה ללימוד ולליבון בעיות עכשוויות.

יחד עם זאת לא ייגרע חלקם של הנושאים אשר יידונו בפגישות החוג למדיניות קרקעית. מיטב ההרצאות בחוג ימצאו את מקומן במסגרת כתב-העת. החוג למדיניות קרקעית מתקיים אף הוא מאז תחילת השנה במתכונת חדשה והורחב חוג המשתתפים בו. עם זאת גוון הנושאים המועלים בו והם מתפרסים עתה גם על תחומי התשתית הקרקעית בענפי הפיתוח השונים כמו שימושי קרקע לתעשייה, תיירות, חקלאות ולכל יעד שיש בו עניין ומטרה מחקרית-אקדמית או יישומית.

מאז התארגנותו מחדש נדונו במסגרת החוג למדיניות קרקעית תכנית המתאר הארצית לתיירות, מדיניותה הקרקעית של קרן קימת לישראל ועיקרי התכנון ושימושי הקרקע במחוז הצפון הנתונים לאחריות משרד הפנים. המרצים הם מיטב העוסקים בנושאים המיוחדים ועל כך גאוותנו.

רבות הסוגיות הקרקעיות העומדות בפני העוסקים בנושא, בעיקר בתקופה האחרונה שבה עומדים על הפרק השינויים המוצעים במדיניות הקרקעית של מדינת ישראל. ביטוי בולט לכך ניתן בדו"ח "ועדת רונן" אשר מונתה על-ידי שר התשתיות הלאומיות במטרה להציע רפורמה במדיניותו של מינהל מקרקעי ישראל. על אף הדיון האינטנסיבי בסוגיות הנובעות מדו"ח זה, לא תם העיסוק בהן. בל נשכח כי יישומן של המלצות אלה יגרום לפגיעה

אנושה בעקרונות בעלות הלאום על הקרקע במדינת ישראל, שהם היסודות לפעולתה של קרן קימת לישראל.

נושא קרקע הלאום היה מאז ומתמיד שנוי במחלוקת. ככל שהמדינה מצויה במצב כלכלי קשה יותר כך חוזר ועולה רעיון הפרטת הקרקע כמקור תקציבי היכול לסגור "פערים" כלכליים לאומיים. קק"ל עמדה מראשית דרכה על חשיבות עקרון השמירה על הקרקע בבעלות העם. אף סוגיה זו תמשיך ותעמוד במרכז הדיונים.

רצוי שגם העיסוק בנושא התכנון הקרקעי לא יחדל לעמוד במרכז של ההתדיינות המקצועית. זאת על מנת למנוע חריגות מהותיות ולעצור, אם אפשר, תכנונים מגלומניים הפוגעים בהגדרתם של היעדים הלאומיים. הסתירה הקיימת, באופן טבעי, בין רשויות התכנון הארציות לבין אלה המקומיות, ראוי לה שתודגש יותר ויותר; ייתכן, אמנם, שיש מקום במדינה קטנה כישראל ליתר דומיננטיות של רשויות התכנון, אולם גם על אלה מוטל לבחון היטב את צורכי הזמן והמקום יחד עם שמירה קפדנית על רווחתו של התושב המקומי.

אנו עדים עוד בימים אלה להעלאתה מחדש של יוזמה לכינוס מחדש של הוועדות "לקידום התכנון" – ה"ול"לים" לשעבר. לתכניות לא מעטות שלא היו מאושרות בהליך תכנוני רגיל, היתה עדנה בשל ההליך התכנוני המזורז שנבע מעצם קיום הוול"ל. גם עם נושא זה נהיה חייבים להתמודד ולהביא את דברנו כמכון מחקר מקצועי בפני כל העוסקים בתכנון ובפני קובעי מדיניות התכנון.

המכון לחקר שימושי קרקע יקדיש לביורור סוגיות אלה ואחרות, בין היתר באמצעות "קרקע", את כל מאמציו ויכולתו. את תוצאותיהם של הדיונים והמסקנות אליהן נגיע, נעביר לרשויות המתאימות על מנת להתריע, להפנות תשומת לב ולהשפיע ככל שרק נוכל.

המכון ירחיב את מערך מחקריו ויעסוק גם במחקרים יזומים. כל נושא שיש בו השלכה על המערך הקרקעי ו/או על השימוש החלופי האפשרי בקרקע ייבחן במגמה חיובית, במטרה להקיף במחקרי המכון את הסוגיות הקרקעיות בכל היבט רלוונטי.

לשם כך יעמיד המכון תקציבי מחקר לרשות חוקרים ומוסדות אשר הצעות המחקר שלהם יתאימו לקריטריונים אלה. המכון יקיים גם פעולות משותפות עם גופים אקדמיים ועם מרכזי מחקר שעניינם ותחומי עיסוקם תואמים למוטת השליטה המקצועית הנהוגה בו וכוללה בהגדרת מטרותיו.

כדי לעסוק במטלות אלה בדרך המקצועית, הטובה והיעילה ביותר אנו זקוקים, כמוכן, לכל עצה טובה ומזמינים את קוראי "קרקע" ליטול חלק במפגשים החדשיים של החוג למדיניות קרקעית ולהשתתף באופן פעיל בדיונים המתקיימים שם.

עדי ניב

יו"ר המכון לחקר שימושי קרקע